arkivXet

information från arkiv gävleborg

årgång 33 nr 2/2026

ARKIVENS DAG!

LÖRDAGEN DEN 14 NOVEMBER

I OCKELBO!

Läs mer på sid: 7

Människan och Tekniken

Ockelbo-Lundgren visar upp en motor.
Fotograf: Atelje J-berg, 1957

Kära medlemmar, och alla andra läsare av ArkivXet,

Ännu ett arkivår har snart gått, och även detta år har varit fullt med roliga och intressanta händelser. Men en av de roligaste kommer snart; Arkivens dag i Ockelbo! 14 november intar Arkiv Gävleborg tillsammans med andra utställare ateljén på Wij Trädgårdar. Mellan 10 och 15 kommer vi att bjuda på utställningar, föredrag, rundvandring och förstås en hel massa spännande, spontana samtal om arkiv. Årets tema är Människan och tekniken, och vad passar väl bättre då än att vara på plats i Ockelbo. Ockelbo har genom åren präglats av små och medelstora verkstadsindustrier, smedjor, bruk och tillverkning av olika slag. De flesta känner till båtar och skotrar, men känner du till kastruller, fjärrvärmekåpor, tryckstockar och pannkakor från bygden?

I början av året fick vi äntligen inviga den nya delen av våra lokaler, en ny större forskarsal, ett större mötesrum, en lounge med pentry för besökare och det stora förrådet som möjliggör att vi kan bli kvar länge till.

De nya lokalerna har gjort det möjligt för oss att ha olika evenemang. Bland annat inleddes året med en författarträff i samverkan med Region Gävleborg. Författare som Cecilia Klang, Ulf-Ivar Nilsson och Anna-Klara Tidholm dök upp och fick se arkivet och prata om och lära sig hur man kan använda arkiv i sitt skönlitterära skapande. Vi har även haft filmvisning, sångcirkel med folkrörelsesånger och flera olika grupper på besök.

Från och med nu hyr vi ut det nya konferensrummet, mer information om det hittar du på sidan 11.

Hoppas vi ses, om inte på Arkivens dag, så vid någon annan tidpunkt någonstans i vårt fina län.

Jenny Wessman-Öström, arkivchef

Industrialiseringen av Lingbo

Arbetarna på Finnés snickerifabrik omkring år 1895. Stående i mitten med svart skärmmössa J. F. Finné.

I hjärtat av Hälsinglands skogar växer berättelser fram om människor och teknik.

I Lingbo möter vi uppfinningsrika själar som A.F. Söderström, Gustav Johansson, Jonas Näslund, Johan Fredrik Finné och Anders Grundström för att nämna några.

Sågverk, tjärfabriker och gjuterier kom att dominera denna lilla ort i och med industrialiseringen. Ett tag långt in på 1900-talet fanns här den största arbetsplatsen i Ockelbo kommun. Här uppstod Lingbo Gjuteri & Mekaniska Verkstad, där moderna maskiner och innovationer tog form och spred sig långt utanför traktens gränser, och blev en symbol för industrialiseringens framfart i en annars lantlig miljö.

Den här spännande väven av människor och teknik i Lingbo och dess omgivningar bjuder in till fördjupning i en rik kulturhistoria fylld av uppfinningar, livsöden och förändring – en sann hyllning till människans förmåga att skapa och förnya.

Anders Olsson, Lingbo Hembygdsförening

Vill din förening eller ditt företag bevara sin historia? Bli medlem!

Fysisk trygghet – förvaring enligt Riksarkivets normer

Rådgivning – vi hjälper till med dina arkivfrågor

Ordning och reda – ett arkiv som det är lätt att hitta i

Forskarservice – arkivet är öppet för forskning för allmänheten (om inte annat är beslutat)

Medlemstidningen ArkivXet

Rabatt vid hyra av konferensrummet

Till minne av Åmots masugn

Fotograf: Borg Mesch

”Åmotsån som tar sin början i södra Helsingland och rinner i sydostlig riktning: mitt igenom hela socken. Två mil väster om Bysjön bildar hon ett vackert vattenfall, där Åmots bruk är beläget." Ur Ockelbo betraktelse skriven av Sundell, nedtecknad som diktamen av Anna Katarina Skoglund, 1902.

I ekan sitter en familj samlad, en liten flicka med förkläde i fören. Mannen som ror har en vit fläck på bröstet, troligen en vit skjorta. Kvinnans vita armar talar för att hon har bästa blusen på sig. Hon sitter med ett barn i knät. I aktern sitter tre gossar med huvudbonader. Byggnaden de passerar är Åmots masugn.

Ett dramatiskt foto med den lilla båten på det mörka vattnet och den stora masugnen i bakgrunden. Det finns inget dokumenterat om fotot. Antaganden och lite gissningar kan skapa en historia om vad de gör.

Det är söndag och familjen har varit i kyrkan som ligger till vänster längre in på land. Nu ror pappan ekan till hemmet som ligger till höger. En damm är en bra väg när landsvägen blir en omväg.

Åmots bruk finns det en historia bakom. Catharina Bröms ärvde bruken i Åbron, Brattfors och Wiksjö 1693 efter sin far Sven Bröms. Hon drev det vidare med sin andre make Carolus Carlsson och arrendator Uhr fram till att maken gick bort 1708 och Uhr 1709. Då tog Catharina själv ledningen av bruken. Catharina visade sig bli en engagerad brukspatron, men kanske något maktlysten och manhaftig. Med ett sinne för ekonomi och som en stark förhandlare utökade hon sina bruk.

Det första Catharina gjorde som arvtagare var att starta upp bruket i Åmot. 1710 lades en ansökan in till Bergskollegium för att få tillstånd att starta en masugn och en hammare i Åmot.

Bergskollegiet tog dock för lång tid på sig med att fatta beslut. Catharina började att bygga utan tillstånd. Tillståndet kom ett år senare. Kalla det driftigt eller våghalsigt. Vid många tillfällen tog Catharina strid för att få framgång med sina bruk. För att säkra tillgångarna av träkol sökte hon sig ut i bondskogarna kring Ockelbo och skogarna i Hälsingland kring Skogs socken.

Vidare i Anna Katarina Skoglunds diktamen finns att läsa: ”Hon utvidgade brukets skogsområden: ofta på bekostnad av grannprovinsernas skog. Därutav blev det process med rågrannarna, och då en av hennes släktingar tjänstgjorde som domare vid processen: Frågade hon en dag domaren: 'Nå mitt barn hur har ni dömt i dag?' Han svarade 'i dag har jag dömt icke efter Sveriges lag utan efter Mosters behag.'”

Efter Catharina Bröms död 1735 drevs Ockelboverken, det samlade namnet för de olika bruken, vidare i famil-

jen. De saknade Catharinas förmåga att se framåt, utveckla och vara den starka och ledande brukspatronen. När Ockelboverken gick i konkurs 1816 hade Catharinas en gång i tiden blomstrande imperium fallit.

Den nya ägaren blev Johan Alexis Åberg från Kristianstad. Han gick bort efter 10 år och sönerna tog över. Ockelboverken växte till sig och blev framgångsrikt, men efter att båda sönerna gått bort 1887 såldes alla bruken som ingick i Ockelboverken till Kopparberg och Hofors Sågverks AB. Ockelboverken lades ner ett efter ett under några årtionden. Först ut att läggas ner var Åmot bruk. Det blev ett skogsbruk. Catharinas storverk fick ett slut efter 177 år.

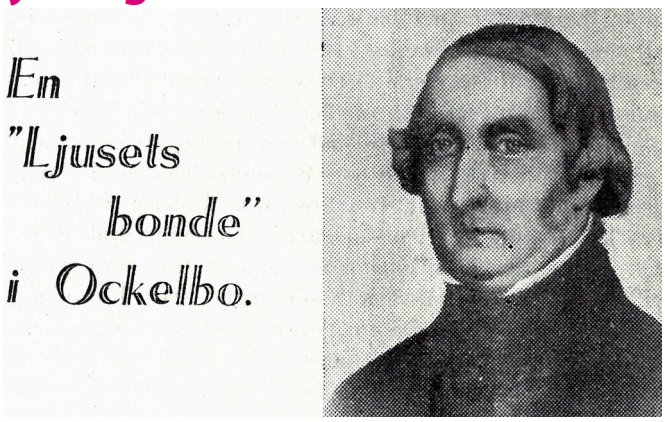
Tillbaka till fotot. När fotot togs var bruket nedlagt sedan 1887. Familjen ror förbi den nedlagda masugnen som vittnar om stora dagar och slitsamt arbete för flera generationer av människor i Åmot. Den vittnar om hur den snabba utvecklingen inom järnbruket skapade stora industrier och lämnade de små brukens byggnader att vaka över den plats som en gång sjudit av liv.

Arkivassistent Anna Nyberg

Östbybonden Hans Persson – upplysningens man i Ockelbo

I historieböckerna kan man läsa om upplysningstiden under 1700-talet då filosofer som Voltaire och Rousseau kom med radikala idéer om hur samhället kunde förbättras. Vetenskap och förnuft stod högt i kurs. Från de fina salongerna i Paris spreds en anda av framstegsoptimism och en tro på människans skapande förmåga. Men det handlade inte bara om tankar och idéer; upplysningen innebar i allra högsta grad praktisk, konkret och jordnära verksamhet. Det kan man tydligt se om man tar steget bort från de lärda avhandlingarna i biblioteken och går till källorna i arkiven.

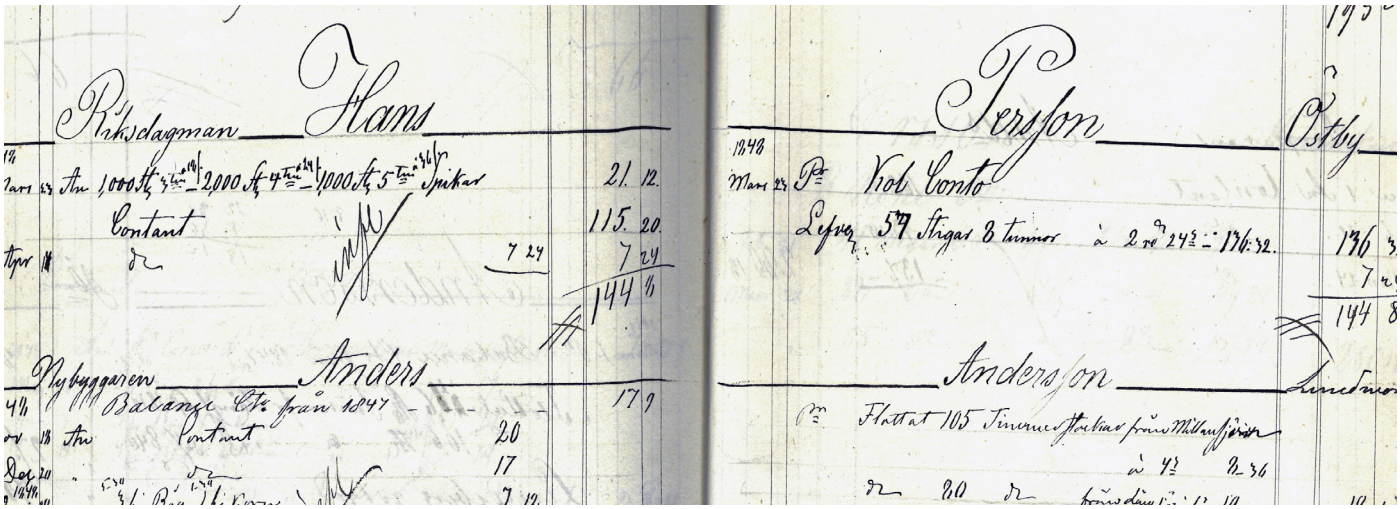
Upplysningsmännen lanserade ett helt nytt sätt att tänka kring hur jordbruket kunde rationaliseras. Tidigare hade den ena generationen bönder helt enkelt tagit efter metoder och tekniker från den föregående, utan att varken lägga till eller ta bort något väsentligt. Först med upplysningen föddes idén att jordbruket kunde förbättras över tid. Stora skiftesreformer genomfördes under 1700- och 1800-talen i syfte att maximera skördarna. I historieskrivningen har detta omvälvande skeende gått under benämningen ”den agrara revolutionen”. Konkreta spår i form av bland annat kartor och protokoll hittar man till exempel i by- och gårdsarkiven.

En
”Ljusets
bonde”
i Ockelbo.

En artikel i Ockelbo hembygdsförenings årsskrift Pålsgården 1942 handlar om Hans Persson. Rubriken är ”En ljusets bonde i Ockelbo”.

Och i hushållningssällskapens efterlämnade dokumentation återfinns ett enormt statistiskt material som utgjorde den empiriska grunden när ett jordbruk baserat på vetenskap skulle implementeras.

Utifrån det bevarade arkivmaterialet går det ganska ofta att knyta den praktiska upplysningsverksamheten till specifika personer. I normalfallet hörde de till en liten exklusiv elit med utbildning på åtminstone gymnasienivå. Men när upplysningen nådde Ockelbo var det

Riksdagsman Hans Persson
Nybyggaren Anders Andersson

Utdrag ur Oslättfors bruks räkenskaper 1848. Riksdagsman Hans Persson har kört en ansenlig mängd kol genom gästrikeskogarna: 54 stigar och 8 tunnor som motsvarar runt 100 kubikmeter.

märkligt nog en man ur allmogen som spelade huvudrollen. Han hette Hans Persson och var bonde i Östby.

Här på Arkiv Gävleborg fick vi upp ögonen för Hans Persson när vi av en tillfällighet stötte på hans namn i Oslättfors bruks räkenskaper. Där finns han upptagen bland de torpare och bönder som körde kol till bruket på 1840-talet. Men det är en sak som får honom att sticka ut. Det hör ju knappast till vanligheten att en kolkörare tituleras riksdagsman.

I och för sig är det inget konstigt med att en enkel bonde satt i Sveriges riksdag vid den här tiden. Under första halvan av 1800-talet hade vi fortfarande en ståndsriksdag där bönderna var ett av de fyra stånden; de övriga var adeln, prästerna och borgarna. Noteringarna i räkenskapsboken ger oss en unik inblick i hur vardagen kunde te sig för en riksdagsman i Sverige, långt innan politik blev ett yrke. Man kan nästan se Hans Persson framför sig körande kol på sin släde genom gästrikeskogarna en snöslaskig vårvinterdag 1848.

I riksdagsdebatterna är det särskilt en fråga som engagerar Hans Persson: den om en allmän och obligatorisk folkskola. Han hörde till de bönder som ansåg att alla barn i Sverige, pojkar såväl som flickor, fattiga som rika, skulle få grundläggande utbildning. Flertalet av hans ståndsbröder var länge motsträviga. Mycket talar för att just Hans Perssons inlägg i debatten spelade en avgörande roll när de till slut lät sig övertygas och folkskolestadgan kunde införas 1842.

Säkert upplevde bönderna den obligatoriska folkskolan som hotfull av flera skäl. En rent praktisk konsekvens skulle ju bli att landsbygdsbefolkningens barn inte längre kunde användas som arbetskraft inom jordbruket i den utsträckning som behövdes. Antagligen såg många folkskolan även som ett existentiellt hot. Plötsligt höll inte den traderade kunskapen måttet längre. Hela den allmogekultur som förts vidare från generation till generation i en obruten kedja genom århundraden riskerade att gå förlorad.

Hans Persson såg på saken ur en annan synvinkel. Han har kallats ”en ljusets bonde i Ockelbo” och säkert var det upplysningens idéer som inspirerade honom att sprida bildning till de breda folklagren. För att de som sysslade med jordbruk i praktiken, det vill säga bönderna, skulle kunna bedriva en rationell livsmedelproduktion var det nödvändigt att de fick tillgång till de senaste rönen inom naturvetenskap. Ungefär så resonerade troligen Hans Persson. Men som sann upplysningsman såg han inte enbart till sin egen klass utan till helheten. Hela nationen skulle upplysas och gå framåt. Därför ville han också satsa på universitetens elitutbildningar. Det vore, menade han, ”i högsta grad inkonsekvent” att ivra för folkundervisningen ”men vägra nödiga anslag för befrämjandet av den högre utbildningen, som utgör villkoret för folkundervisningens möjlighet”.

En humanistisk framstegsoptimist som Hans Persson fick hålla två bollar i luften samtidigt. Det gällde att ha visionen om ett framtida upplyst samhälle ständigt närvarande utan att för den skull tappa fokus på den enskilda individen i nuet. I riksdagsdebatterna ger han ofta utrymme åt den lilla människans perspektiv. "Stora män, vilkas lärdom och snille varit en heder för deras fädernesland, hava utgått från ringa kojor", slår han fast i ett debattinlägg och nämner därvid bland andra Carl von Linné. Och han frågar sig retoriskt: "ho vet huru månget snille är dolt bland den stora hopen?".

Ockelbo fick sin första fasta folkskola 1847. Den låg vid Rabolöt strax söder om kyrkan. I Gästriklands kulturhistoriska förenings årsbok Från Gästrikland 1970 återger Josef Bidner en skildring av hur en vanlig skoldag kunde se ut kring mitten av 1800-talet. Lärarens roll begränsades i stort sett till att förhöra de äldre eleverna. De som skötte själva undervisningen i praktiken var de mer försigkomna eleverna som utsågs till så kallade monitörer.

”Monitörerna skulle leda var sin cirkel eller klass. Det kunde vara 15 – 20 sådana i arbete samtidigt. (…) Varje klass ställde upp i en halvcirkel framför sin monitör, som satt på en långbänk vid väggen eller stod och pekade på någon tabell. Läxan skulle läsas upp utantill ordagrant efter boken (…). Om barnen förstod det lästa eller ej, frågade man inte efter. Man förstår att arbetsron inte var den bästa, när den ene läste mer högljutt än den andre för att inte själv bli störd. På lördagarna repeterades, vad man hunnit med i katekesen under veckan, då kunde man få höra hundra barn läsa samtidigt – men inte samma texter, varje klass hade ju sin uppgift.”

Hon som berättar heter Tekla Jansson och ska lustigt nog ha varit barnbarn till Hans Persson. Det hon beskriver är den så kallade Lancastermetoden som var högsta pedagogiska mode i början av 1800-talet. Den kom till Sverige från industrialismens Storbritannien. Syftet var att kunna bedriva massundervisning så billigt som möjligt, alltså största möjliga produktion till lägsta möjliga pris. Under andra halvan av 1800-talet övergavs Lancastermetoden eller växelundervisningen som den också kallades. Kanske växte insikten fram att löpandebandsprincipen lämpar sig bättre för varuproduktion än för kunskapsförmedling. Frågan som aktualiserades var densamma som Hans Persson brottades med på sin tid och som knappast är mindre angelägen i dag: Finns det plats för det mänskliga i ett samhälle där rationaliseringen drivits till sin spets?

Jörgen Björk

Byggnadsarbetareförbundet avd. 153 Ockelbo

Byggnadsarbetareförbundet bildades 1949 av medlemmar från Grov- och Fabriks-, Metall- och Träindustriarbetareförbunden. Förbundet är alltså relativt ungt men har långa traditioner. Byggnadsarbetareförbundets avdelning i Ockelbo bildades enligt deras standar den 1/1 1949. Av Ockelboavdelningens protokollsbok går att utläsa att en avdelning i Byggnadsträarbetareförbundet bildades ett år tidigare, den 14 mars 1948 på Ritz Café. Enligt samma protokollsbok verkar namnändringen till byggnadsarbetareförbundet året därpå inte förgåtts av några större diskussioner.

Det tog ytterligare några år innan föreningen blev med standar. Enligt årsmötesprotokollet 1951 invigdes standaret, som avdelningen inköpt, av ombudsman Hellström efter årsmötets avslutande. Inte heller standarets utseende eller finansiering verkar ha diskuterats på de protokollförda mötena men klart är att man valt verktyg som symboliserar olika byggnadsarbetarområden som ett emblem mitt på standaret. Detta är vanligt bland de olika byggnadsarbetareföreningarna runt om i landet. Kanske hade man i Ockelbo sneglat på sina tidigare kollegors standar, Byggnadsarbetareförbundet avd. 246 Bergby har nämligen en närmast identisk framsida på sitt standar. Fram till 1945 ingick även Ockelbo i denna förening som då hette Byggnadsträarbetareförbundet avd. 100, Bergby/Ockelbo. Det som skiljer standaren åt är deras baksidor. Här har Ockelbo valt facklan som ursprungligen symboliserade livet, livsprincipens låga. På fanorna är den en symbol för friheten, ljus och seger, upplysning och kunskap. Bergby däremot har valt två händer som möts i ett trofast handslag och som är en symbol för broderskap och solidaritet.

Maria Andrée

Sök i databaserna!
Ta del av vår **fandatabas** som visar med bild den fantastiska samlingen av fanor, standar och banderoller som bevaras i Arkiv Gävleborg!
https://arkivgavleborg.se/ta-del-av-arkiven/sok-i-databaserna/

Se vilka fler som arrangerar arkivens dag på https://arkivensdag.nu/arrangemang/

ARKIVENS DAG
OCKELBO

Lördag
14 november 2026

Ateljén på
Wij Trädgårdar

Öppet
kl. 10:00 - 15:00

PROGRAM

10:15	Föredrag
11:00	Rundvandring
14:30	Filmvisning

Fri entré

Wij Trädgårdshandel
är öppen under dagen
för fika och shopping

ÅRETS TEMA
Människan & tekniken

UTSTÄLLNINGAR I ATELJÈN
UNDER HELA DAGEN

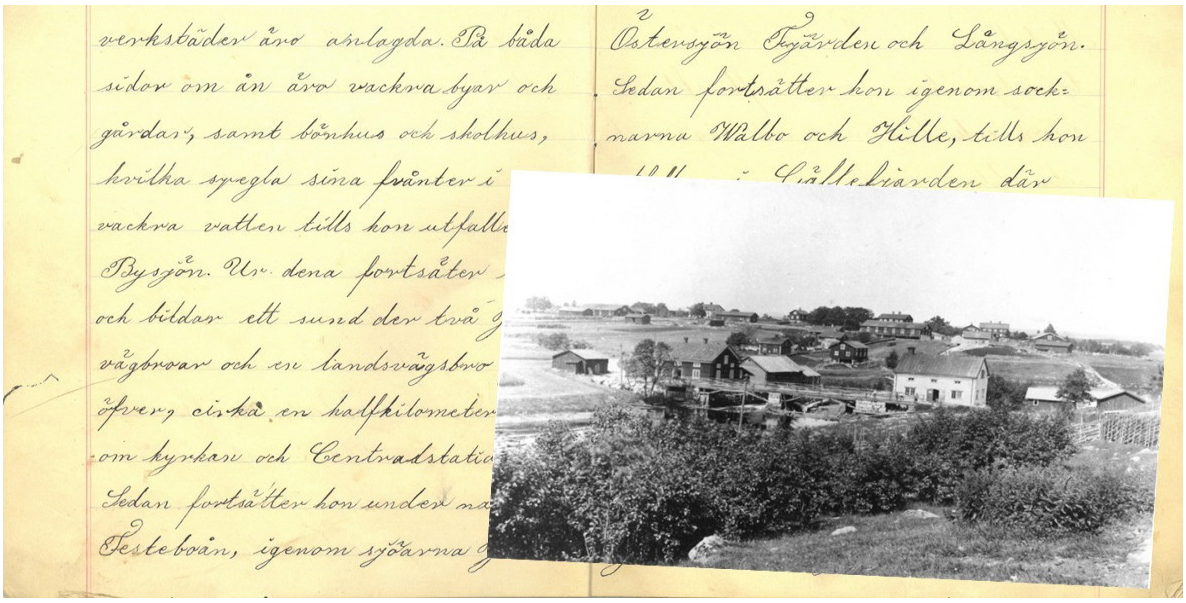

Medverkande: Ockelbo Expo,
Ockelbo Hembygdsförening,
Lingbo Hembygdsförening,
Ockelbo Guideupplevelser,
Museisällskapet Jädraås-Tallås Järnväg,
Länsmuséet Gävleborg och
Regionarkivet Region Gävleborg

arkiv gävleborg

OCKELBO
PLATS ATT VÄXA

Ockelbo - beskrivningen en diktamen

Ockelbo med sitt landskap av vattendrag, sjöar, åkrar och berg har varit så betagande att biskop Svebilius utropade "Ockelbo är ett Himmelrike" när han kom på besök år 1692. Nedtecknat av läraren Karl Erik Sundell.

Den första folkskolan inrättades 1847 i Ockelbo. När Sundell var aktiv som lärare vid förra sekelskiftet var antalet skolor i socknen tjugofyra. Hans känslor för det har han skrivit med orden "Gud välsigne folkupplysningen i vår socken, och i hela vårt kära fosterland."

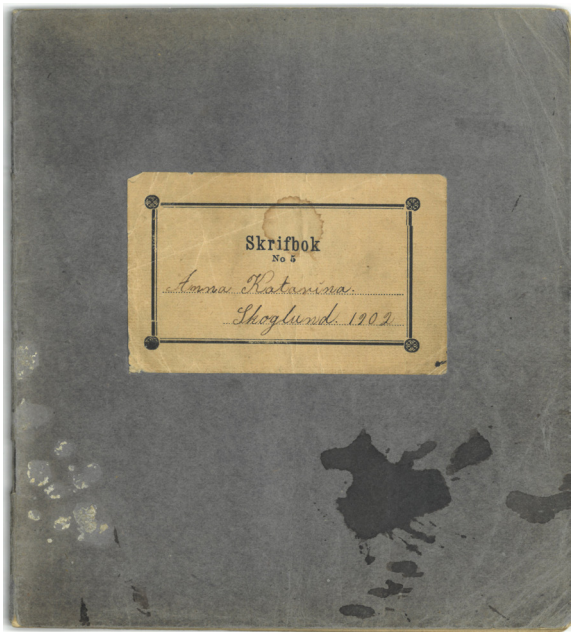
Karl Erik Sundell föddes i Finland 1846. I Sverige träffade han Anna Kajsa från Ockelbo. De gifte sig och slog sig ner i Klubbäcken, Där undervisade Karl Erik på Klubbäckens skola. 1902 skrev han Ockelbo – beskrivningen i syfte att använda den för att undervisa skolbarnen. De skulle få öva i att skriva efter diktamen och få färdighet i rättskrivning.

Valet av ämne föll på Ockelbo socken. Eftersom han själv kom från ett annat land ville han inpränta i eleverna kunskap om och kärlek till deras hembygd. Efter 50 år i bygden kände han sig som en del av Ockelbo socken.

Bevarat finns skoleleven Anna Katarina Skoglunds skrivbok med diktamen. Hennes skrivstil är tydlig med relativt stora bokstäver vilka har en lätt lutning åt höger.

Ockelbo - beskrivningen består mycket av att lyfta den sköna naturen och hur åarna tjänstgör i människans teknik och utveckling.

Skrivboken berättar om Gopån som tar sin början i södra Hälsingland i sjön Gopen. Ån rinner bland annat genom sjöarna Lingaren, Klubbäcksjön och Ekaren. Längs vägen där hon rinner fram tjänstgör Gopån som drivkraft åt kvarnar och sågar. Gopån hjälper industriella verk och bidrar till elektriska belysningar.

Även Åmotsån börjar i södra Hälsingland och rinner genom hela socken. Där ån bildar ett vackert vattenfall är Åmots bruk beläget. Brukets sågverk vilket Kopparfors och Hofors sågverk AB startade 1887 var i drift 1902.

Åmotsån fortsätter sin färd genom vackra leende ängar, åkrar och vackra sjöar. Där det uppstår små vackra fall finns det kvarnar, sågar och mekaniska verkstäder.

Det vackra fortsätter där ån slingrar sig fram. Det finns vackra byar, gårdar, bönhus och skolhus. När Åmotsån till sist kommer fram till kyrkan och Centralstationen rinner hon vidare under namnet Testeboån. Hennes färd fortsätter ända ner till Gävlefjärden. På den resan hinner hon även tjäna människan i Oslättfors och Strömsbro.

Åmotsån byter namn till Testeboån där hon rinner förbi kyrkan. Fotografiet är taget omkring år 1890.

Den största ån som nämns i diktamen är Jädran. Hon tar sin början i Dalarna, kommer in i socknens nordvästra hörn. När Jädran flyter fram genom flertalet orter tjänstgör hon åt järnverk, kvarnar och sågar. Den sista delen går genom Gävle och då under namnet Gavleån. Till sist blir utfallet i Gävlefjärden.

Kvarnen i Jädraås med ån Jädrans forsande flöde som drev kvarnhjulet. Fotograf: Borg Mesch.

En viktig knutpunkt i Ockelbo har varit järnvägen. Den första bandelen öppnades 1876. Järnvägsnätet byggdes ut i flera etapper. Den sista etappen till Norrsundet blev klar 1896 och året därpå fick det namnet DONJ, Dala – Ockelbo – Norrsundets – Järnväg. 1902 fanns det nio stationer i socknen.

Det var en väldig rörelse av liv vid Centralstationen. Vissa dagar kunde man få se upp till fem tåg samtidigt löpa in på bangården. De var lastade med timmer, brädor, handelsvaror, järn och träkol. Även kreatur och passagerare kunde finnas med på tåget. Det som lastades av togs vidare av forbönder vilka kunde ses i långa rader på landsvägarna.

DONJ försörjde många familjer. Inte bara de som arbetade med tågen och på perrongen. Att kunna ta emot varor och skicka i väg med tåg i stället för med häst och vagn var en teknisk utveckling som gagnade även de som drev olika industrier och handel.

" Will man se hela den skjöna och storartade tafla, som min ofvan beskrifna hemsocken erbjuder så gjör man sig en besvärlig resa uppför Rönåsberget som ligger 6 kilometer väster om Bysjön och Kyrkan."

Utsikten från Rönnåsberget blir verkligen en tavla om man ser sig om med Sundells ord i minnet. Bergen och de djupa dalarna blir likt stelnade böljor. Ser man ut till öster finns havet i fjärran. Både seglare och ångbåtar kan skönjas. På Bysjön kan man följa timmerflottarna spelas fram till sågarna. Nedanför Rönnåsberget finns den odlade bygden med sina vackra gårdar.

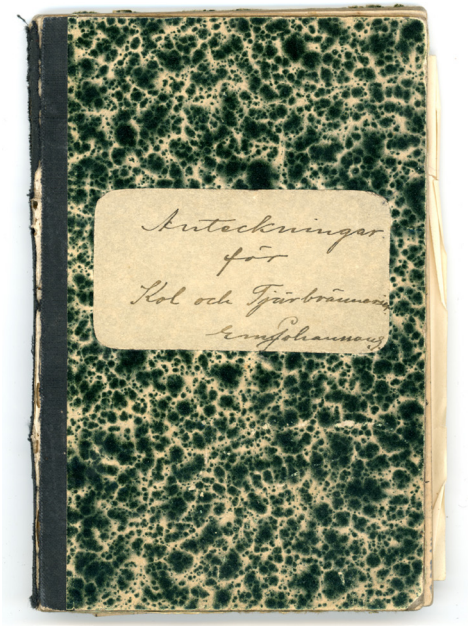
"En vacker anblick får man se: om man kommer gående, den östra landsvägen från Gäfverängsbacken, en höstkväll sedan lamporna har blifvit tända i de många handelsbodarna vid Centralstationen hotellet och andra hus och eläktriska lamporna vid sågarna och hyflerierna."

Texten är tagen från den diktamen läraren Sundell höll för sina elever. Anna Katarina Skoglund skrev ner den i två skrivböcker. Det här är ett nedkortat sammandrag ur den första skrivboken av Ockelbo – beskrivningen. Det är till viss del omskrivet och tillagt, men jag har försökt bibehålla det beskrivande språket Sundell använde.

Arkivassistent Anna Nyberg

En tjärbrännares anteckningar

När det kommer in en leverans till oss på Arkivet håller vi alltid ögonen öppna för så kallade guldkorn, till exempel material som kan ge oss en unik inblick i dåtida hantverk och den teknologiska utvecklingens framfart. I en leverans från Lingbo Hembygdsförening fann vi, bland mycket annat spännande material, just ett sådant guldkorn i form av en gammal anteckningsbok tillhörande Herr Emanuel Johansson från Lingbo

Emanuel Johansson föddes 7 april 1871 i Lingbo, och var ett av 11 syskon. Hans föräldrar hette Gustav Johansson och Greta Lisa Boström. Efter lite traditionell släktforskning och sökningar i tidningsarkivet från Kungliga biblioteket visar det sig att även historien om Gustav Johansson är mycket intressant, då han anses vara en av Hälsinglands första sågverksmän då han 1854 kom till Idafors för att arbeta på ett nybyggt vattensågverk. I Idafors anlades även senare en tjärfabrik, en handelsbod samt en kolareskola. Idag finns tyvärr inga spår kvar av verksamheten på platsen.

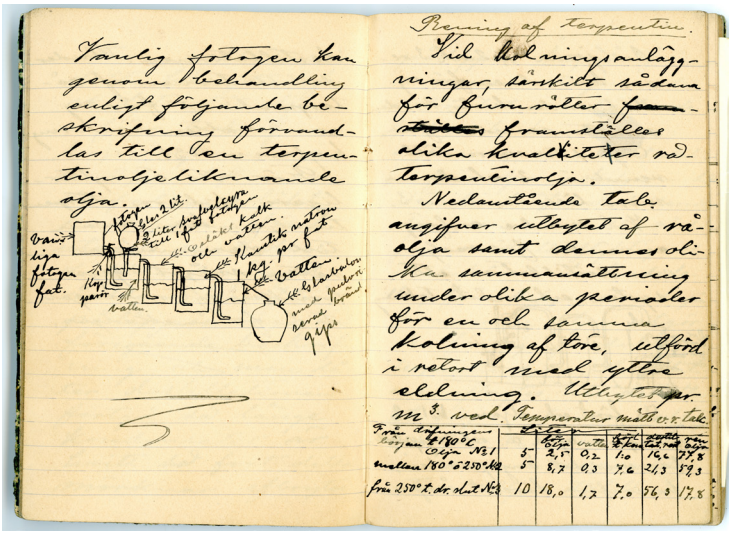
För att återvända till Emanuel så går det att få en fingervisning i hur han levde sitt liv via dels kyrkoböckerna, dels de primära källor som vi har tillgång till i vårt eget arkiv. Anteckningsboken, ”Anteckningar för Kol och Tjärbränneri”, vittnar om ett tidigt yrkesliv vid tjärfabriken i Idafors. Innehållet i boken utgörs främst av olika recept och framställningsinstruktioner på diverse byggkemiska produkter som till exempel olika typer av kitt, järncement, träsprit och träsyra samt processen för rening av terpentin. Det finns även små ritningar som beskriver processen bildligt.

Tyvärr finns det inga årtal som indikerar när Emanuel började skriva i boken, men enligt sekundärkällor var det främst slutet av 1880-talet och 1890-talet som Emanuel var aktiv vid tjärfabriken i Idafors. 1902 registrerades ett patent med rubriken ”Ugnssystem för framställning av träkol och tjära” med patentnummer 19574, som ska ha effektiviserat tjärbränningen och kom att kallas ”Lingbougnar”.

Detta patent var inte det enda som Emanuel producerade under sin livstid. I leveransen från Lingbo hembygdsförening finns även material som berör bolaget Kismeth AB, ett bolag som Emanuel både var med och grundade och satt som ordförande i. Bolagets affärsidé var att sälja en ihopfällbar säng som Johansson hade tagit patent på. Det går att följa Kismeth AB:s framfart genom de protokoll som finns att tillgå, samt genom annonser i olika tidningar. Det går även att läsa att bolaget hade en fabrik i Lingbo med tillhörande inventarium. Det verkar dock som att affärerna inte gått något vidare, för den 7 december 1915 annonserades det att Kismeth AB gått i konkurs.

Mer än så går det inte säga om herr Emanuel Johansson utifrån det material som finns hos oss. Dagens släktforskningsverktyg så som My heritage och Arkiv digital gör det relativt enkelt att titta upp en persons livsspann utan att själv söka för hand i kyrkoarkiven, och Emanuel verkar ha gått ur tiden 1953 och begravdes samma år.

André Laaksonen

Ett uppslag i anteckningsboken, där en beskrivning anges: "Vanlig fotogen kan genom behandling enligt följande beskrifning förvandlas till en terpentinoljeliknande olja." Anteckningsboken finns att läsa i sin helhet på DigitaltMuseum.

Svårt att få tag på möteslokal? Det går nu att hyra vårt konferensrum!

Prislista

- Heldag 08.00 - 16.00, konferensrum: **2000kr**, **1000kr för medlemmar.**
- Halvdag (4 timmar), konferensrum: **1200k**r, **600kr för medlemmar.**
- Visning av arkivet ca 45 minuter i anslutning till uthyrningen: **500kr, gratis för medlemmar**.

Bokning sker med fördel någon vecka i förtid genom förfrågan antingen per mejl (arkivet@arkivgavleborg.se), eller telefon (026-108870).

- 5 minuters promenad från centralstationen.
- Åtkomst till WiFi finns.
- Plats för upp till 30 personer vid biosittning. U-sittning upp till 20 personer. Skolsittning med bord upp till 24 personer. Annan möblering kan göras vid förfrågan.
- Lounge och kaffemaskin finns att tillgå utanför rummet. Ätbart tas med på egen hand.
- Uthyrning möjlig under kontorstid.
- Tillgång till 85 tums skärm med möjlighet till uppkoppling med dator samt utrustning för hybridmöte. Mörkläggningsgardiner finns.
- Tillgänglighetsanpassat.
- Hörslinga för T-läge.

Ett exempel på U-sittning för 12 personer med tillhörande ordförandebord med plats för två till. U-sittning är möjlig för upp till 20 personer samt ordförandebord.

Största möjliga skolsittningslayout med plats för 24 personer med gott om plats för en talare.

Returadress:
Arkiv Gävleborg
Fältskärsleden 10
802 80 Gävle

Medlem! Bytt adress? Nya styrelsemedlemmar?

Kom ihåg att meddela oss aktuella kontaktuppgifter så vi kan nå er med medlemsinfo och faktura. Enklast meddelar du oss via e-post till arkivet@arkivgavleborg.se

Trävaruhandlare Anders Gustav Sjögrens sågverk i Ockelbo på södra sidan av Testeboån på 1890-talet. Snickare Jan Olof Grönberg, Gäveränge, håller i sågbladet och skruvnyckel mitt i bilden. Ett trettiotal arbetare på bilden framför den ljusa träbyggnaden. En häst till vänster. Fotograf okänd.

arkiv gävleborg

Arkivet bevarar och tillgängliggör arkivhandlingar från föreningar, företag och privatpersoner i Gävleborgs län.

Arkivet är öppet för förbokade besök. Vi besvarar forskarfrågor via e-post, eller via telefon måndag - torsdag 9.00 - 16.00.
Lunchstängt 12.00 - 13.00 (både för telefon och forskare)

Arkiv Gävleborg
Fältskärsleden 10, 802 80 Gävle
(gamla postterminalen)
tel 026 - 10 88 70
e-post: arkivet@arkivgavleborg.se
hemsida: www.arkivgavleborg.se
www.facebook.com/arkivgavleborg.se

Region Gävleborg

Arkiv Gävleborg ingår i kultursamverkansmodellen genom delfinansiering av Region Gävleborg. Även länets alla kommuner bidrar till verksamheten!